

VII. nci MİLLETLERARASI MUHASEBECİLER KONGRESİ

Amsterdam, 9 - 13. Eylül. 1957

Yazan : **Dr. Cumhuri Ferman**

Siyasal Bilgiler Fakültesi
İşletme İktisadi ve Muha-
sebe Doçenti.

Siyasal Bilgiler Fakültesi adına katılmış bulunduğumuz VII. nci Milletlerarası Muhasebeciler Kongresi, Eylül ayının 9. u ile 13. ü arasında Holandanın Amsterdam şehrinde toplanmıştır.

Kırktan fazla memlekete mensup 1700 kadar meslek adamını bir araya getiren bu Kongre, 9/Eylül/1957 Pazartesi günü öğleden sonra yapılan büyük bir açılış merasimini müteakip çalışmalarına başlamıştır. «Nederlands Instituut van Accountants (Holanda Serbest Hesap Mütchassısları Enstitüsü)» ile «Vereniging van Academisch Gevormde Accountants (Üniversite Mezunu Muhasebeciler Cemiyeti)» adını taşıyan iki Holandalı meslekî teşekkül tarafından tertip ve tanzim olunan VII. nci Milletlerarası Muhasebeciler Kongresi, çalışmalar sırasında muhasebecileri bilhassa alâkadar eden aktüel konulardan sadece altı tanesini ele almış; bu mevzularda daha önce yazılıp delegelere gönderilmiş bulunan ilmi raporların tetkik, tahlil ve münakaşasını yapmıştır. Mahiyetlerini etraflı bir şekilde izaha çalışacağımız bu altı konu sırasıyla «Serbest Hesap Mütchassıslığı Mesleğinin Prensipleri»; «Aktif Değerlerin Verifikasyonu»; «İşletme Bütçeleri ve Muhasebenin Modernleştirilmesi»; «İşletme içi Revizyon ve Mürakabe»; «İşletme Organizasyonu ve Serbest Hesap Mütchassısı» ve «İşletmede kârın tâyin ve tesbiti» adını taşıyordu.

Kongre, 9/Eylül sabahı protestan ve katolik kiliselerinde yapılan dinî merasimleri müteakip delegelerin kayıt ve kabul muameleleri ile çalışmaya başlamıştır. Amsterdam'ın büyük konser salonu «Concertgebouw» daki kayıt ve kabul muamelesi sırasında zarif dosyalar içersinde Kongre çalışmalarını ve sosyal faaliyetler için gerekli olan bütün doküman toplu bir halde delegelere verilmişti. Bu arada, Kongre esnasında

hergün devamlı şekilde neşredilen «Congress News» isimli derginin ilk sayıları da hazırlanarak tevzi edilmiş bulunuyordu.

Kongrenin resmen açılışı, Kraliçe Juliana'nın zevci Prens Bernhard'ın huzuru ile oldu. Saat: 14,30 da, delegelerle eşlerinden müteşekkil 3000 kişilik bir kalabalığın doldurduğu büyük salonda ilk sözü, 1952 yılında Londra'da toplanmış olan VI. ncı Milletlerarası Muhasebeciler Kongresi Başkanı İngiliz Sir Harold Howitt aldı ve yaptığı kısa konuşmada, VII. nci Milletlerarası Muhasebeciler Kongresi Başkanı Mr. J. Kraayenhof'u takdim etmek için kürsüye geldiğini, bunun kendisi bakımından büyük bir şeref olduğunu söyledikten sonra serbest hesap mütehasıslığı mesleğinin Holandadaki yüksek itibarına ve bu itibarın bütün dünyaca malûm olduğu hususuna temas etmiş; bunun son ve güzel delili olarak da aynı mahiyette bir kongre 1926 senesinde Holandada toplanmış iken, 30 sene gibi kısa bir müddet sonra Holandanın yine bu şekilde bir kongre tertiplemesini göstermiştir. Bu ikincinin de 1926 daki kadar parlak ve muvaffakiyetli olacağından zerrece şüphesi bulunmadığını beyan eden Sir Harold Howitt, VII. nci Enternasyonal Kongrenin ele aldığı konuların büyük bir dikkat ile seçildiklerini; aktüel mevzular olmasına azami itina gösterildiğini; hususile enflasyonist gidişin muhasebe kayıtlarına olan tesiri meselesinin bu arada mütalâa edildiğini belirtmiş; 1926 Kongresinde delegelerin eğlence ve sosyal ihtiyaçlarının da büyük bir mükemmellekle karşılandığını; 1957 Kongresinin, an'anevi Holanda misarfirperverliği sayesinde bu bakımdan daha da ileri gideceğini ifade ederek sözü, muvaffakiyet temennileri ile Kongre Başkanı Mr. J. Kraayenhof'a bırakmıştır.

Sir Harold Howitt'den sonra kürsüye gelen Mr. J. Kraayenhof, İngiliz meslekdaşına teşekkür edip, taatlı hatıralarını halâ unutamadıkları 1952 Kongresinde sağlanan muvaffakiyetin 1957 Kongresinde de devamını temenni ettikten sonra sırasıyla Kongrenin şeref misafiri olan Kraliyet Prensi Bernhard'a, Holanda İktisat Vekâleti Müsteşarı Dr. G. M. J. Veldkamp'a, Şimali Holanda Eyaleti Valisi Dr. M. J. Prinsen'e ve Amsterdam Belediye Reis Vekili Dr. A. de Roos'a tazim ve şükranlarını sundu ve Kongreyi resmen açması için Prens Bernhard'ı kürsüye davet etti.

Prens Bernhard, İngilizce olarak yaptığı hitabede, ezcümle şunları söylemiştir: «Hayatımda çeşitli vesilelerle çeşitli merasimlere katılmış bulunuyorum. Diyebilirimki, bunlardan hiçbirisi, VII. nci Milletlerarası Muhasebeciler Kongresini açmak için yapmış olduğunuz nazik davetin bende hasıl ettiği gerçek memnunluk ve müstesna saadeti, uyandırmıştır. Ayrıca, dünyanın her köşesinden, fikir teatisinde bulunmak üze-

re uzun seyahatları göze almak suretiyle kalkıp buraya gelen meslekdaşların, davetimize icabet hususundaki alâkaları bende derin bir memnurluk yaratmıştır. Milletlerarası Kongrelerin gerçek manasını, karşılaşılan çeşitli problemlerin açık bir şekilde ve geniş bir zihniyetle münakaşasına imkân sağlamalarında aramalıdır. Muhasebecilerin de, bu şekilde münakaşa ve halle muhtaç sayısız problem ve güçlükleri olduğu muhakkaktır. Ancak, bu şekilde toplantılardan beklenen diğer bir fayda, milletlerin birbirlerini tanımalarına imkân vermesi; milletlerarası ciddi bir takım ihtilâf ve mücadelelerin esasını teşkil eden gayrikâfi bilgiyi, karşılıklı takdir ve hürmet hislerindeki noksanlığı telâfi etmesidir. Mesleki ve teknik problemlerin münakaşası dışında delegelerin yapacakları şahsi temaslar yardımıyla pekâlâ bu şekilde karşılıklı bir anlayış ve beraberliğin doğması mümkün olabilmektedir.

Siz muhterem delegelerin benimle hemfikir olacakları diğer bir husus da şudur : Devrimizin mühim kararları alınırken ya tamamen veya hut da kısmen muhasebecilerin rey ve mütalâalarına dayanılmaktadır. Alınan bu kararların, büyük kısmı itibariyle iktisadî ve malî konulara tealük eylediğini; bu çeşit konuların da günümüzün modern cemiyet hayatında fertler, ufak ve büyük içtimaî topluluklar arası münasebetlerin esasını teşkil ettiğini bilirsiniz. İşte bütün bu sebepler dolayısıyla muhasebecilerin hertürlü muhasebe vesika ve donelerinin hazırlanmasında sarfettikleri mesai ile insanlararası münasebetlerde gerçek ve adaletin teessüsüne büyük ölçüde yardımları olduğunu söylemekle herhalde mübalâğa edilmiş olmaz.

Beşerî münasebetlerin gelişmesinde bu kadar hizmeti dokunan ve bu mevzuda kendisine geniş ölçüde ihtiyaç duyulan bir mesleğin, biza-tihi kendisinin meslekle alâkalı meselelerin halli bakımından milletlerarası işbirliği ve karşılıklı anlayışın teessüsüne yardımda bulunması kadar tabii bir şey olamaz. Kanaatımca, bu şekilde devamlı ve dünya çapında milletlerarası kongreler tertip etmekle mesleğiniz için en isabetli yolu seçmiş bulunuyorsunuz.

Bugün muhasebeye, bir meslek olduğu kadar bir ilim olarak da bakılabilir. Diğer bütün beşerî mevzularda olduğu gibi, muhasebede de her yıl mûdiliyetin arttığı bir vakiadır. Hesap işlerinde kaydedilen büyük tekâmüle, geniş ölçüde kullanılmakta olan muhasebe makineleri ile elektronik robotlara rağmen insan unsuru, beşerî say yine muhasebenin esası olarak devam etmektedir. Modern teknoloji, sosyal hayatın geniş ölçüde materyalist olmasını, dolayısıyla da insan unsurunun küçümsenmesi tehlikesini doğurmuştur. Bu hal, iktisadî ve malî konularla meşgul olan ve dolayısıyla da materyalizm ile geniş ölçüde muhasara edilmiş

bulunan muhasebe için daha doğrudur. Ancak Kongreniz için ilk mevzu olarak «Serbest Hesap Mütahassıslığı Mesleğinin Prensipleri» isimli konuyu seçmiş bulunmanız, siz muhterem delegelerin bu bakımdan ika-za ihtiyacınız olmadığını açıkça ortaya koymuştur. Adıgeçen konunun, beşerî cephesinin maddi tarafına faik oluşu bunun en büyük delilidir.

Benim gibi mesleğe yabancı olan bir kimse için, Serbest Hesap Mütahassıslarının başlıca fonksiyonunun neden ibaret olduğunu müşahede etmek, çok enteresan bir hâdisedir. Serbest Hesap Mütahassısının, yapmış olduğu tetkikler sonunda muhasebe ile ilgili vesikaların sıhhat ve doğruluk derecesi hakkında beyan ettiği mesleki kanaatin değeri pek fazla olup dünyanın ileri memleketlerinde muhasebe vesikalarının doğruluğu yolunda güvenilecek yegâne işaret olarak kabul edilmektedir. Gerçekten, bu şekildeki bir vasitanın iktisadî ve malî mevzularda itimat uyandıran bir faktör olarak istimali, ancak fertlerin fikir ve söz hürriyetine sahip buldukları bir cemiyet için kabildir. Bir başka deyimle, cemiyet içersinde mesleğinize mensup şahıslar hakkında yüksek bir takdir hissi mevcut olmadıkça, muhasebeciliğin tekâmülünü beklemek imkânsızdır. Bu şekildeki bir tekâmül de ancak, meslek mensupları arasında karşılıklı anlayış ve iyi niyetin mevcudiyeti ile kaimdir.

Şimdi sizi, bu milletlerarası topluluğun, mesleğinizin yüksek gayelerine erişilmesi yolunda değerli bir merhale teşkil edeceğine imân etmiş bir insan olarak münakaşalarınızla başbaşa bırakıyorum.»

Prens Bernhard'ı takiben kürsüye gelen Holanda İktisat Vekâleti Müsteşarı G. M. J. Veldkamp, yapmış olduğu kısa konuşmada hükümeti adına VII. nci Milletlerarası Muhasebeciler Kongresine katılan delegeleri selâmladıktan sonra, aynı mahiyetteki enternasyonal bir kongrenin ikinci defa Amsterdam'da toplanmasının derin manası olduğunu, bu halin Holanda'da muhasebecilik mesleğine gösterilen derin hürmet hissinin bütün dünyaca kabul ve teslim edilmiş bir delilini teşkil ettiğini söyleyen Müsteşar, Holandanın milletlerarası İktisadî İşbirliğine inandığını, bunun sayısız örneklerini verdiğini, en güzel misâli de Benelux'ün teşkil ettiğini belirterek sözü muhasebe mevzu'una getirdi. Dr. Veldkamp, modern teknoloji sayesinde gelişen sosyal hayatın, gerek hususî gerekse resmî sektörlerinin, geniş manada muhasebecinin çalışma ve yardımlarına büyük ölçüde muhtaç bulduklarını; bu ihtiyacın şiddetinin hergün biraz daha arttığını; cemiyetin iyi yetişmiş ve çok sayıda muhasebeciye ihtiyaç duyduğunu söyledikten sonra bugünün muhasebecisini sayısız problemlerin beklediğini; bu şekilde milletlerarası meslekî kongrelerin bahis konusu güçlükleri yenmek için müessir bir çare teşkil ettiğini söyleyerek muvaffakiyet temennileri ile sözlerine son verdi.

Bilâhare, yeniden kürsüye gelen Kongre Başkanı, Mr. J. Kraayenhof, gerek Prens Bernhard'a, gerekse Dr. Veldkamp'a Kongre adına şükran histerini itade eyledikten sonra Kongreye iştirak için yapılan müracaatlar sayısının, başlangıçtaki tahminleri çok aştığını, 40 dan fazla memleketeye mensup 104 mesleki teşekkülün Kongrede temsil edilmekte olduğunu; yabancı delege sayısının eşleriyle birlikte 1650, Holandalı delege sayısının ise, yine eşleri ile birlikte 1200 kişiden ibaret bulunduğunu söyledi. 1904 yılında, Amerikanın St. Louis şehrinde toplanmış olan milletlerarası muhasebeciler kongresine iştirak edip de halen hayatta olan Amerikalı tanınmış muhasebe ve iktisat yazarı Mr. George O. May'in, şeref misafiri olarak davet edildiğini, kendisinin maalesef bu davete icabet edemediğini söyleyen Mr. J. Kraayenhof, Kongrenin iyi his ve temennilerini kendisine iletmek için telgraf çekilmesi yolunda umumî heyetin tasvibini aldı. 1926 Kongresine katılanlardan bazı delegeleri 30 sene sonra tekrar Amsterdam'da görmekle büyük bir bahtiyarlık duyduğunu söyleyen Mr. J. Kraayenhof, 1926 Kongresinin kıymetli Başkanı Mr. E. Van Dien ve bazı yakın arkadaşlarını maalesef ölüm aramızdan ayırdı, diyerek teessürlerini beyan etti. Bundan sonra, Kongrenin tertip ve tanzimi için büyük yardımları dokunmuş olan yabancı ve millî teşekküllere şükranlarını arzeden Başkan, Kongrede münakaşa konusu olarak niçin mezkûr altı mevzu'un seçildiğini izaha çalıştı.

Bu intihabın yapılmasında âmil olan sebeplerin teferrüatına girmeyeceğini söyleyen Mr. J. Kraayenhof, son on yıllar içersinde hususî teşebbüslerin menfaat hudutlarının, millî sınırların ötesine de uzandığını; buna müvazi olarak da hisse senetleri üzerine yapılmakta olan ticarî muamelelerin milletlerarası bir karaktere büründüğünü; bu halin tabii neticesi olarak da, ilk zamanlarda millî bir karakter taşıyan muhasebecilik ve bunun en müttekâmil şekli olan Serbest Hesap Müttehassıslığı mesleği ile bu mesleğin tabii olduğu prensiplerin zamanımızda enternasyonal bir hal aldığını; bu mühim sebebe binaendir ki, Kongrenin ilk münakaşa konusu olarak «Serbest Hesap Müttehassıslığı Mesleğinin Prensipleri» meselesinin ele alındığını söyledi.

İstihsal mevzu'unda, hususî teşebbüsün artan hayati rolüne devamı, ancak kâr elde etmesine bağlıdır. Bundan dolayı, münferit hususî teşebbüs bakımından kârın tarifi ve sarıh bir şekilde tesbiti, büyük bir önemi hazirdir. İşte, bu ehemmiyetine binaendir ki, «İşletmede kârın tâyin ve tesbiti» meselesi, Kongrenin münakaşa ve müzakeresini yapacağı bir ikinci mevzu olarak seçilmiştir.

Muhasebeciler, revizyon ve murakabe fonksiyonunu ifa ederken, bir yandan işletme ile alâkalı üçüncü şahısların menfaatlarını korumak-

ta; bir yandan da bizatihi işletme sevk ve idarecilerine hizmette bulunmaktadır. Bilhassa üçüncü şahıslar bakımından muhasebecinin beyan edeceği mütalâanın, işletme bilânçosunda yer alan aktif ve pasif değerlerin gerçek durumları hakkındaki beyanlarının ehemmiyeti büyüktür. Revizyon ve mürakabe işleri ile alâkalı konularda muhasebecinin haiz olduğu mes'uliyetin mana ve muhtevastaki tekâmül seyrini müşahede edebilmek için, Kongreye üçüncü mevzu olarak «Aktif değerlerin Verifikasyonu» konusu alınmıştır.

Zamanımızda, müessir bir sevk ve idare kontrolünün mevcut olabilmesinin temel şartı, iyi bir *bütçe kontrolü*'nün bulunmasıdır. İyi bir bütçe kontrol sisteminin mevcudiyeti ise, büyük bir kısmı idarî teşkilâta teallük eden çeşitli güçlük ve problemlerin doğmasına yol açar. İşte, bu sebepledir ki, «İşletme Bütçeleri ve Muhasebenin Modernleştirilmesi» mevzu'unu ayrı bir konu halinde seçmiş bulunuyoruz.

İşletme sevk ve idaresi mevzu'unda, kontrol ameliyesinin her yıl kazanmakta olduğu ehemmiyetin diğer bazı mühim neticeleri daha olmaktadır. Filhakika, revizyon ve mürakabe işini yapan bir kimse, müstakil, serbest bir muhasebe eksper, meselâ bir Serbest Hesap Mütahassısı olarak çalışmaktadır. İşletmelerin cesametleri büyüyüp müdüliyetleri artıkça yeni bir meslek şubesi taazzuv etmiş bulunmaktadır. İşletmelerin içinde, hususiyle de sevkü idare mekanizması zaviyesinden diğer yeni bir fonksiyonun, yani iç (dahili) revizyon ve mürakabe fonksiyonunun ifa ve icrası gerekiyordu. Mesleğin bu en genç dalı ile alâkalı en son görüşlere nazaran, işletme içi revizyon ve mürakabe işini yapan kimse'nin fonksiyonel pozisyonu ile mükellefiyetlerinin sahası arasında büyük bir farklılık mevcuttur. Bütün bu sebeplere binaen, Çarşamba günü öğleden sonraki celsede, muhtelif memleketlere mensup meslekdaşların «İşletme içi Revizyon ve Mürakabe» mevzu'unda fikir teatisinde bulunmaları imkânı sağlanmıştır.

Öteyandan, revizyon ve mürakabe işini meslek ittihaz eden bir kimse, mezkûr fonksiyonlar dışında işletmenin organizasyonu (Business organization) ile alâkalı diğer bir takım problemlerle de karşı karşıya bulunmaktadır. Bu yüzden ki, son yıllar zarfında, meslek içersinde çeşitli temayüllerin geliştiğini görüyoruz. Bahiskonusu temayüllerin inkişaf seyrini etraflı bir tetkik ve tahlile tabi tutabilmek için «İşletme Organizasyonu ve Serbest Hesap Mütahassısı» konusu da seçilmiş bulunmaktadır. İstikbalde, bu mevzu'un, meslek mensupları bakımından daha da önem kazanacağı anlaşılıyor.

Geçen Kongrelerde takibedilen gayelerin ışığı altında VII. nci Milletlerarası Muhasebeciler Kongre Komitesi, ele alınan mevzularla alâka-

lı herhangi bir hal çaresi gösterip tavsiyelerde bulunmaktan kaçınmıştır. Gerçekten, bu gibi Kongrelerden beklenen başlıca şey, evvelâ münakaşa mevzuları ile alâkalı çeşitli görüşler arasında daha iyi bir anlayışa varmak; bir başka deyimle, birleştığımız ve ayrıldığımız noktalarda yekdiğerimizin fikrini öğrenmek; ikinci olarak da, meslekle alâkalı nazari ve pratik çalışmalarını teşvik ve tahrik eylemektir.

Mr. J. Kraayenhof, bundan sonraki sözleriyle iki büyük cihan harbine rağmen insanlığın halâ dünya sulhunu sağlamak için yapılması gerekli şeyler bakımından ders almamış olduğunu; muhasebecilik mesleğine, çalışmalarında rehberlik eden prensiplerin hak ve adalet ölçülerinden başkaca bir şey olmadığını; insanlık saadet ve refahının temini mevzu'unda ferden her muhasebeciye büyük bir mes'uliyet teveccüh ettiğini; şahsen her muhasebecinin, mesleğin hak ve adalet prensiplerine sadık kalması icabettiğini belirttikten sonra VII. nci Milletlerarası Muhasebeciler Kongresini resmîen açtığını söyleyerek konuşmasına son verdi.

Böylece, VII. nci Milletlerarası Muhasebeciler Kongresinin 9/Eylül/1957 tarihine rastlayan açılış merasimi sona ermiş bulunuyordu. 10/Eylül/1957 Salı günü sabahı Kongre çalışmalarına başlamak, yukarda adıgeçen altı mevzu'u sırasıyla ele alıp müzakere etmek üzere hazır bulunan delegeler «Concertgebouw» un büyük salonundan yavaş yavaş ayrılarak otellerine dağıldılar.

Kongre ile ilgili faaliyetler, sadece mesleki toplantı ve çalışmalara inhisar ettirilmiş değildi. Sosyal faaliyetlere, bu arada delegelerin eğlence ve Holandayı gezip görmeleri hususlarına da büyük bir yer ayrılmıştı. Gerek Kongreyi tertip ve idare eden Holandalı iki mesleki teşekkül; gerekse, onların delâletiyle yardımları sağlanan diğer resmî daire ve teşekküller, Kongre müddetince delegelerin istirahat, eğlenme ve ziyaret ihtiyaçlarını büyük bir intizamla temine muvaffak olmuşlardır.

Sosyal faaliyetlerin ilkinin, 9/Eylül/1957 Pazartesi günü akşamı «Nederlands Instituut van Accountants» ın ikinci Başkanı Dr. A. Th. de Lange ile «Vereniging van Academisch Gevormde Accountants» ın Başkanı Mr. J. G. de Weger tarafından Amsterdamda, Kraliyet Sarayı karşısındaki «Krasnapolsky» otelinde verilen kokteyl parti teşkil etti.

Bunu aynı günün gecesi, Kongre Başkanı Mr. J. Kraayenhof ile Kongre İkinci Başkanı Prof. A. M. Rietschoten ve eşlerinin «Concertgebouw» un salonlarında tertipledikleri büyük kabul resmi takibetti. 2300 den fazla davetlinin hazır bulunduğu bu kabul resminde, takdim merasimini takiben delegelere Holandaya ait dokümanter filmler gösterilmiş; çe-

şitli milletlere mensup yüzlerce meslekdaşın tanışmalarına, aralarında karşılıklı bir anlayış ve dostluk havasının doğmasına ve gecenin geç saatlerine kadar eğlenmelerine imkân sağlanmıştır.

10/Eylül/1957 Salı günü, «Carlton» otelinde, Prens Bernhard'ın şeref misafiri olduğu bir akşam yemeği verilmiş; gece ise, Amsterdam Belediyesinin davetlisi olarak sayılan 1500 ü aşan ziyaretçilere, motörlerle Amsterdam şehrinin kanalları gezdirilmiştir. Zarif bir şekilde ışıklandırılmış kanalların gece hali, tarihi binalarla köprülerin görünüşü, Amsterdam limanı, yabancı ziyaretçiler üzerinde gayet iyi ve müsbet tesirler uyandırmıştır.

Çarşamba Sabahı, hiçbir faaliyet gösterilmeyerek delegelerin şahsan yapacakları gezmelerle alışverişler için serbest bırakılmıştı. Aynı günün gecesi, gene Amsterdam Belediyesi tarafından, Concertgebouw' salonunda, Şehir Orkestrasına bir Konser verdirilmiştir. Hemen bütün delegelerin eşleriyle birlikte hazır buldukları bu Konserde, Schubert'in 6. ncı Senfonisi, Mozart'ın G. Majör (K. 453) Piyano Konçertosu ile bu yıl 75. nci doğum yılı kutlanan çağdaş Holandalı Kompozitör Igor Stravinsky'nin «Ateş kuşu süiti» ve Willem Pijper'in «üçüncü senfonisi» çalınarak modern Holanda müziği hakkında delegelere fikir verilmiştir. Konserde Orkestrayı Eduard van Beinum idare etmiş; Mozart'ın piyano konçertosunu ise, orkestra refakatinde Holandalı piyanist ve kompozitör Hans Henkemans çalmıştır.

12/Eylül/1957 Perşembe günü, bütün davetliler, dokuz ayrı kafile halinde ve otobüslerle Amsterdam, Rotterdam şehirleri ile diğer görülmeğe değer yerleri gezip görmüşler; alâkalılardan etraflı izahat almışlardır. Bütün gün süren bu programda, Amsterdam şehrinin bütün hususiyetlerini tanımak; müzelerini ziyaret etmek; şehrin yeniden inşa edilen mahallelerini ve modern mimari tarzını görmek mümkün olmuştur.

Ayrıca, delegelerin eşleri için tertiplenen hususî ziyaret programları ile Holanda çiçekçiliği, moda ve elmas sanayii hakkında etraflı bilgiler verilmiştir.

Perşembe günü gecesi, Amsterdam'ın «Rijksmuseum» un da, Holanda İktisat Vekili Prof. Dr. J. Zijlstra ile Vekâlet Müsteşarı Dr. G. M. J. Veldkamp ve eşi tarafından yapılan davet esnasında delegelere Rembrand ve diğer meşhur Holandalı ressamın eserleri gösterilmiş; ayrıca Fransız tezyin san'atları sergisi gezdirilmiştir.

VII. nci Milletlerarası Muhasebeciler Kongresi ile alâkalı sosyal faa-

liyetlerin sonuncusunu, 13/Eylül/1957 Cuma gecesi Concertgebouw' salonlarında verilen büyük veda balosu teşkil etmiştir.

Kongrede münakaşa ve müzakeresi yapılan altı konuyu teker teker ele alıp mahiyetlerini izah etmeden evvel Kongredeki müzakere usul ve tekniğinden söz açmak istiyoruz.

Kongrede meselelerin müzakeresi, Panel' usulüne göre, yani bir münakaşa ve müzakere gurubu içersinde cereyan etmiştir. Her gurup, bir başkan, üç ikinci başkan, bir raportör, mevzu hakkında evvelce rapor yazmış 5 üye ile umumî hey'etten seçilmiş diğer 5 üyeden teşekkül etmiş bulunuyordu. Münakaşa ve müzakere gurubu başkanı celseyi açtıktan sonra raportör, mevzu ile alâkalı olarak daha önce verilmiş bulunan 5 raporun bir hülâsasını yapmakta; bilâhare bu hülâsa üzerinde açılan münakaşalara başlanılmakta; müzakereler sonunda varılan neticeleri gurup başkanı hülâsa ederek toplantıya son vermekte idi.

Müzakereler İngilizce, Fransızca, Almanca ve Holanda dilleri üzerinden yapılmakta; her dil, aynı anda diğer dillere çevrilmekte; böylece, her delegenin küçük telsiz alıcı cihazları ile ve kendi dili üzerinden müzakere ve münakaşaları takibedebilmesi imkânı sağlanmış bulunmaktaydı. Münakaşalar, azamî 2 saatlik bir müddetle tahdit edilmişti.

Şimdi, tarih sırasıyla mevzuları teker teker ele alıp herbirinin müzakere gurubunu ve raportörünün vermiş olduğu hülâsayı, münakaşaların mahiyetini ve varılan neticeleri izah etmeye çalışalım.

I

Serbest Hesap Mütchassışığı Mesleğinin Prensipieri

(10/Eylül/1957 Salı, Saat : 10.00)

Kongrenin ilk müzakere ve münakaşa mevzu'u için seçilen gurupda Riyaset Divanı, Amerikan Serbest Hesap Mütchassışaları Enstitüsü (A. I. C. P. A.) Başkanı Mr. Arthur B. Foye ile Başkan Muavinleri Dr. Ernst Allet (Avusturya), Mr. Asbjorn Glomstein (Norveç) ve Mr. N. R. Mody (Hindistan) den müteşekkildi. Rapor yazmış üye olarak Mr. L. Van Essen Lzn (Holanda) müzakere gurubu Başkanlığını; Sir Thomas B. Robson (İngiltere) raportörlüğü üzerlerine almışlar; Mr. Carman G. Blough (A. B. D.), Mr. Ölar I. Cassel (İsveç), Mr. A. Th. de Lange (Holanda), Dr. Heinrich Wollert (Batı Almanya) üye olarak katılmışlardı. Gurubun

diğer üyelerini Mr. Paul Basuttill (Malta), Mr. J. Grant Glassco (Kana-da) ve Mr. U. Shein (Burma) teşkil ediyordu.

Raportör Sir Thomas Robson, mevzu hakkındaki raporları şu şekilde hülâsa etmiştir: «Bu milletlerarası Kongreye iştirakimiz, mesleğimizin cihanşümül vasfını ortaya koyduğu gibi ona hâkim olan prensiplerin enternasyonal bir veçhe arzemesi lâzımgeldiği hakikatini de ispat etmiştir. Muhasebecilerin, karakter ve bilgiyle alâkalı temel vasıflar yanında, meslekdaşlarıyla yapacakları temaslardan ve müşterek problemlerin hal-li için icra edecekleri münakaşalardan sağlanacak faydanın büyüklüğü, izaha lüzum bırakmıyacak kadar açıktır.

Serbest Hesap Mütihazassıslığı mesleğinin bizatihi kendisi, her memlekette aynı müşterek ölçü ve esaslara sahibolmak zorundadır. Bu da, ancak, meslek mensuplarının bu şekildeki Kongrelere katılmaları, temsilcilerini yabancı memleketlere göndererek oralarda çalışmalarını sağlamaları ve kendi memleketlerinde faaliyet gösteren yabancı meslekdaşlarıyla devamlı ve sıkı bir işbirliği kurmaları sayesinde mümkün olabilir.

Serbest Hesap Mütihazassısının temel fonksiyonu, hissedarlar adına ve onların menfaatlarının korunması için Şirketlerin yıllık hesaplarını revizyon ve mürakabe etmekten ibarettir. Bazı memleketlerde kanunlar revizyon ve mürakabenin vücuduna lüzum göstermedikleri gibi, bu meslek mensuplarının vasıfları hakkında da herhangi bir âmir hüküm derpiş etmemişlerdir. Diğer bazılarında ise, bilâistisna her şirketin bir revizör ve mürakıbe sahibolması şart koşulmuş; bir kısım memleketlerde de bu mecburiyet, sadece bünyelerinde âmme sektöründen gelen yatırımlara yerveren Şirketlere tahmil olunmuştur. Gene memleketlerin bazılarında, sadece muayyen şartlara sahibolan kimselerin şirketlerde revizör ve mürakıp olarak çalışmaları mümkün iken, diğer bir kısmında bu şartlar hususiyle umumî menfaatla alâkalı Şirketlerde çalışacaklar-da aranmaktadır.

Memleketlerin çoğunda Serbest Hesap Mütihazassısları, yukardakilere ilâveten diğer bir takım fonksiyonlar daha ifa ederler. Ezcümle, muhasebe ve sistemle alâkalı hususlarda istişari rey beyanında bulunurlar; teşebbüs sahiplerinin muhasebe konusundaki bilgilerini takviye ederler ve munzam sermaye talebinde bulunabilmelerini temin için gerekli doneleri sağlarlar. Sayıları mahdut olan bazı memleketlerde ise, Serbest Hesap Mütihazassıslarının müdür sıfatıyla teşebbüslerin başına geçtikleri, yeddi emin ve iflâs masası memuru rolünü oynadıkları, teşebbüslerin tasfiyesi işini başardıkları, ehlivukuf olarak mahkeme huzuruna çıktıkları, malî mevzularla alâkalı ihtilâflarda arabuluculuk vazifesini ifa eyledikleri ve nihayet vergi müşavirliği yaptıkları görülür.

Serbest Hesap Mütahassısları dışında kalan diğer muhasebeciler ise, hususî teşebbüslerde malî işler müdürü ve murakıbbı, muhasebe müdürü veya revizör olarak vazife görmektedirler. Ancak, bu durumda bulunan muhasebeciler, Serbest Hesap Mütahassısları kadar müstakil vaziyette değillerse de, kendilerini bilhassa mesleki mevzularda mutlak bir bağımsızlık içersinde gördükleri de bir vakiadır.

İşletmelerde revizyon ve mürakabe işini deruhte etmiş olan meslek mensupları için istiklâl, asgarî zaruri bir şarttır. Revizör ve mürakıbbın, hesaplarını tetkik ettiği kimselere karşı müstakil olmadıkça yazacağı raporlarda objektif ve tarafsız olması beklenemez.

İleri memleketlerin çoğunda, sadece gerçekten bu şekilde bir istiklâlâle sahip kimselerin revizör ve mürakıbb olmalarını sağlayacak hükümler vardır. Bu memleketlerde, tetkik ve revizyon mevzu'unu teşkil eden teşebbüslerin müdür, memur ve müstahdemlerinin, mensuboldukları teşebbüsün revizyon ve mürakabesini yapmaları kat'iyen men edilmiş; bazı memleketler daha da ileri gitmişler; herhangi bir teşebbüste, herneşekilde olursa olsun en küçük alâkası bulunanlar bu mesleği icradan kat'iyen men edilmişlerdir. Gene bazı memleketlerde, âmme hükmi şahıslarının sahip buldukları teşebbüslerde revizör ve mürakıbb olacak kimselerde aranılan istiklâl derecesi, hususî şahısların sahiboldukları teşebbüslerde revizyon ve mürakabe işini yapanlarınkinden daha da sıkı kayıtlara bağlanmıştır.

Diğer yandan, bir Serbest Hesap mütahasssının, bir teşebbüse verdiği istişari rey, o teşebbüsün icrai kararlarına iştirak etmediği müddetçe Serbest Hesap Mütahasssının revizör ve mürakıbb sıfatıyla sahibolması gereken istiklâlâle zarar vermez.

Bu mevzuda bizi alâkadar eden diğer bir mühim mesele, revizör ve mürakıbbın yazacakları revizyon ve mürakabe raporundan doğacak mes'uliyetin mahiyeti, derecesi ve kime raci olacağı hususudur. Bazı memleketler, revizör ve mürakıbb raporlarının muhtevası hakkında hususî bir takım nizamlara sahiboldukları halde, diğer bir kısmında bu hususların tâyini revizör ve mürakıbbın kendisine bırakılmıştır. Bu yüzden de, raporların muhteva ve şekilleri arasında büyük farklılıklar mevcuttur. Meselâ, bir memlekette, revizör ve mürakıbbın muhasebe ile alâkalı bir vesika üzerine sadece imzasını koyması, o vesika içersindeki muhasebe kayıtlarının doğruluk ve sıhat derecesi hakkında tasvip ve teahhüt manasını taşır. Diğer bir memlekette, revizör ve mürakıbbın imzası tah-tında, hesapların doğruluk ve sıhat derecesini gösterir hususî bir beyana, veyahut da revizyon ve mürakabenin mahiyet ve vüs'atine ait özel

bir kayda mutlaka lüzum vardır. Memleketlerin bazısında da, revizör ve mürakıp beyanının, tetkik mevzu'u işletmeye ait muhasebe kayıtlarının memlekette cari olan ahkâma uygun şekilde hazırlandığını gösterir bir vesikaya dayanması, veyahut da memlekette devamlı bir şekilde uygulanagelen muhasebe prensiplerine riayet olunduğu hususunun ayrıca belirtilmiş olması lâzımdır. Gene diğer bir kısım memleketlerde, revizyon ve mürakabe raporlarının, hissedarların tasvibine sunulmuş tavsiyeler ile işletme sevk ve idaresine müteallik bir takım teklifleri de ihtiva etmesi zaruri görülmüştür.

Bir raporun şekli ne olursa olsun herşeyden önce sarih, doğru ve kat'i olması; revizör ve mürakıbın edindiği kanaati açıkça belirtmesi; ihtirazi kayıtlar mevcut ise, onların da gösterilmiş olması lâzımdır. Revizör ve mürakıp, tetkikleri sırasında sarih bir kanaat edinmemişse, bu noktayı da raporunda açıkça ifade etmiş olmalıdır. Raporun kaleme alınışına tekaddüm eden mesainin dikkatli bir şekilde plânlanması, mahirane bir tarzda ve en ince teferrüatına kadar tatbik sahasına konulmuş olması lâzımdır. Rapor, realiteler dışında ve ihtimal çerçevesini aşmayan tahminî hususlara sinesinde yer vermemelidir.

Memleketlerin bazısında, revizör ve mürakıp ile ortaklarının yazmış oldukları raporlarda mevcut hatalardan (suç teşkil edenler hariç) doğacak hukukî mes'uliyet, sadece ilgili işletmeye karşı olduğu halde, diğer bir kısmında, bu hatalı hususlardan mutazarrır olan üçüncü şahıslara da raci bir muhteva taşır. Yani, revizör ve mürakıbın hatalı hareketinden zarar gören üçüncü şahıslar da hukukan kendilerine karşı mes'ul olan revizör ve mürakıptan haklarının istihsalini talebedebilirler. Öteyandan, hususî bir şahsın hesaplarını gözden geçiren bir revizör ve mürakıp, alâkalı şahsın hesaplarla ilgili olarak vereceği bilgilerle kendisini bağlı hissettiği halde bir şirketin revizör ve mürakıbı genel olarak bu şekilde bir tahdidi kabul edemez.

Memleketlerin çoğunda, revizör ve mürakıbın vazifesini ihmalden doğan malî mes'uliyeti hudutsuz olduğu halde, diğer bir kısmında her revizyon ve mürakabe için kanunla azami bir mes'uliyet haddi kabul edilmiştir. Kaldığı, bir şirketin revizör ve mürakıbı asla o şirketin bu çeşit zararlarının tazminini garanti eden bir insan durumunda olmadığı gibi, şirketi sevk ve idare edenlerin hatalarından doğacak bilcümle malî zararlardan dolayı da mes'ul tutulamaz.

Revizyon ve mürakabe isini üzerine almış olan bir Serbest Hesap Mütahasssının mükellefiyetlerinin başında, tetkikine sunulan muhasebe kayıtlarının, alâkalı teşebbüsün durumunu ve faaliyetlerinin neticesini sahih olarak irae edip etmediği hususunun tâyin ve tesbiti gelir. Revizör

ve mürakıbın, bu maksatla yapacağı çalışma (sarfedeceği mesai), şartlara, münferit kalemlerin bir bütün olarak hesaplardaki doğruluk prensibi müvacehesindeki önemlerine, teşebbüsün cesametine, iç (dahili) kontrol sistemi ile bu sistemin müessiriyet derecesine ve herhangi bir iç (dahili) revizyon ve mürakabe işinin sahasına göre farklılıklar arzedecektir. Revizör ve mürakıp, bütün bunları değerlendirmek ve bilâhâre kendisi için en uygun olan tetkik şekil ve muhtevası hakkında bir karara varmak durumundadır.

Teferrüatlı ve tam bir kontrol yerine kısmi ve sondaj esasına göre yapılacak bir mürakabe, pratik zaruretlerin bir icabı sayılmaktadır. Gerçekten, büyük ve geniş teşkilâtlı teşebbüslerde başka türlü herhangi bir halçaresinin topyekûn pratik olmaması gibi mühim bir mahzur ile karşılaşılır. Kısmi revizyon ve mürakabe, bizatihi revizyon ameliyesinin fazla masraflı olmasını önlediği gibi onun bir vasıta halinden çıkıp bir gaye halini almasını da önler.

Revizör ve mürakıp, çalışmalarında meharet ve dikkate geniş ölçüde yer vermeli; karakter ve muhakeme unsurlarından da mutlaka faydalanmalıdır. Maiyetinde bulunanların aynı şekilde davranmalarını sağlamalı; bilhassa, revizyon ve mürakabenin teferruata müteallik hususlarında, onlara salâhiyet ve mükellefiyetlerinin bir kısmını tevdi eylemelidir. Ancak bu tarzda bir salâhiyet tevdi'inin bizzat revizyon mevzu'unu teşkil eden teşebbüse mensup memurlara yapılamıyacağı da izaha muhtaç bulunmayan bir hakikattir.

Revizör ve mürakıpların öğretim ve eğitimi meselesine gelince, bu mesleğe gireceklerin herşeyden evvel karakter sahibi, zeki ve kabiliyetli insanlar arasından seçilmesi; kendilerinin ayrıca rakamlarla ünsiyet peyda etmiş; açık ve kuvvetli bir ifade kudretine sahip ve esaslı bir umumî tahsil görmüş bulunmaları da şarttır. Bunların tecrübe durumları ise, memlekete ve mesleki teşekkülün mahiyetine göre geniş ölçüde farklılıklar göstermektedir.

Bazı memleketlerde, bir Serbest Hesap Mütahasssının yanında uzun bir staj devresi gecirmiş olmak; mesleki mevzularda etüd ve araştırma faaliyetinde bulunmak; ve yüksek seviyeli bir takım mesleki imtihanlarda muvaffakiyet göstermiş olmak şarttır. Diğer bazılarında ise, iktisat veya benzeri bir mevzuda üniversite tahsili yapmış olmak şartı aranmakta; bazan buna ilâveten uzun staj devresi ve mesleki imtihanlarda başarı şart koşulmakta; bazan da, sadece mesleki imtihanları başarı ile geçmek kâfi görülmektedir. Bu sonuncularda, üniversite tahsilini müteakip staj (pratik çalışma) şartı aranmamaktadır.

Memleketlerin bazısında Serbest Hesap Mütahassıslığı mesleğine kabul için gereken şartların tesbiti, mesleki Enstitülerin kendisine bırakılmakta; diğer bazılarında ise, herhangi resmi bir makamın veya bir üniversitenin vereceği diploma kâfi görülmektedir.

Serbest Hesap Mütahassıslığı mesleğinin icrasına ait kaideler de, memlekette memlekete büyük değişiklikler göstermektedir. Bu mesleğin fazlasıyla gelişip yüksek bir inkişaf seviyesine erişmiş olduğu memleketlerde Serbest Hesap Mütahassıslığının, çok daha eski bir mazisi olan tıp ve hukuk mesleklerinininkine benzer bir takım ahlâki ölçü ve standartlarının mevcut olduğu görülür.

Memleketlerin bazısında mesleğin ifa ve icra tarzı ile alâkalı ahlâk kaidelerinin tedvini yolunda gayretler sarfedilirken, diğer bazılarında yazılı şekilde ve teferrüatlı bir takım nizamlar isdarı yerine umumî prensiplerin vaz'ı ile iktifa edilmiştir. Bu son halde, meslekle alâkalı ahlâk prensiplerine riayet edilmediği taktirde, ilgili şahsın cezalandırılması yoluna gidilecektir.

Umumiyetle, mesleğe mensup bir şahsın namuslu, haysiyet ve şeref sahibi olması; meslek hakkında üçüncü şahıslarda itimat ve hürmet uyandıracak bütün müsbet vasıfları nefsinde toplamış bulunması, zaruri görülmektedir. Reklâm yapmak, diğer meslekdaşlarının müşterilerini kandırmağa matuf dürüst olmayan yollarla kasdi ücret indirmelerinde bulunmak kat'iyen caiz değildir. Müşterinin izni olmadan, alınacak ücretin meslekten olmayan üçüncü şahıslarla bölüşülmesine; Serbest Hesap Mütahassıslığının ücretini, işletme kârının bir yüzdesi olarak tesbit ve tâyin etmesine de, mesleki ahlâk standartları bakımından kat'iyen cevaz yoktur. Bir müşterinin, iktisadî durumu hakkında sırf mesleğin icrası dolayısıyla öğrenilmiş bulunan sırların muhafazası da yine ahlâki ölçülere göre zaruri bir şarttır.

Mesleki standartlar bakımından her memleketteki Serbest Hesap Mütahassıslarının, diğer memleketler tatbikatından öğrenecekleri çok şeyler vardır. Bu bakımdan da milletlerarası kongre ve konferansların faydası büyüktür. Bu sayede, Kongreye katılan delegeler diğer memleketlerdeki durum hakkında fikir edinmek imkânını bulurlar. Muhasebe ile alâkalı neşriyatın mevcudiyeti ve fikir münakaşaları ile çeşitli görüşlerin serdedildiği bir yayın organının bulunması da çok mühim ve faydalıdır.

Serbest Hesap Mütahassıslarının bağlı buldukları bağzı muhasebe Enstitüleri, prensip ve usuller hakkındaki görüşlerini tavsiyeler halinde yayınlamakla; diğer bazıları ise, namzetlerin ehliyet imtihanlarını yap-

mak ve disiplin cezalarını uygulamakla yetinirler. Bazı memleketlerde, muhasebede kullanılan hesapların şekli bakımından standardizasyonu için büyük gayretler sarfedilirken diğer bazılarında muhasebeciler şekil bakımından geniş ölçüde serbest bırakılmışlar; buna mukabil, esasa müteallik hususlarda bir takım müşterek esaslara tabî tutulmuşlardır. Diğer bazı memleketlerde ise, muhasebe ile alâkalı gerek şekle, gerekse esasa müteallik bütün hususların kararlaştırılması, muhasebecinin ihtiyarına bırakılmıştır. Bundan dolaydır ki, adı geçen mevzularda herhangi bir enternasyonal standardın mevcut olduğunu söylemek imkânsızdır. Ancak, hemen her memleketin ittifak eylediği bir husus, muhasebedeki hesapların doğru ve sahih olması; ve devamlı surette tatbik sahası bulmuş olan muhasebe prensiplerine uygun bulunmalarıdır.

Bu son esaslar, üzerinde bir fikir birliğine varma ihtiyacı, mesleğin milletlerarası karakterinin ve buna bağlı cihanşümül prensiplere ait mevcudiyetin sebebini izah etmektedir. Hangi memlekette çalışılırsa çalışılsın, Serbest Hesap Mütihazsıslarının hedefi, müşterilere en üstün hizmetin sağlanması ve tetkik konusu olan işletme menfaatlerinin azami titizlik ve hassiyetle muhafazasından ibaret bulunmalıdır.

İrk, milliyet ve ikamet mahalli gibi unsurlar, Serbest Hesap Mütihazsıslarının mesleğini icra tarzına hiçbir suretle tesir etmemelidir. Bu kaideye vaki olacak en ufak riayetsizlik, hem bir bütün olarak mesleği yaralıyacak; hem de bu halin vuku bulduğu memleketin itibarını sarsacaktır. Serbest Hesap Mütihazsıslığı mesleğinin bir memleketteki muvaffakiyet veya muvaffakiyetsizlik durumunu tâyin eden hakiki sebep, meslek mensuplarının dürüst karaktere ve ideale sahibolma dereceleri ile istenilen eğitim ve öğretimi, lüzumlu ehliyet ve tecrübeyi ihraz edip etmemelerine; muhasebe prensiplerine ciddiyetle sarılmalarına; müşterilerine hizmet hususundaki halisane duygularına ve nihayet fikir ve namus istiklâline sahip olup olmamalarına bağlıdır.»

Raportör tarafından, münakaşa mevzu'unu teşkil edecek hususlar yukardaki gibi hülâsa edildikten sonra müzakere gurubu Başkanı, bu mevzularla alâkalı münakaşaları açtı.

Mevzu'un Münakaşası

İlk olarak «Revizör veya Serbest Hesap Mütihazsısları, üçüncü şahıslara karşı mes'uliyet kabul etmek mecburiyetinde midir?» mevzu'u ele alındı. Dr. Lange (Holanda), kendi memleketinde bu meselenin ne şekilde bir hal tarzına tabî tutulduğunu izah ettikten sonra hissedarlar ve sevkü idare makamı için ayrı ayrı raporlar kaleme almak suretiyle me-

seleye nasıl çare bulunduğunu açıkladı. Dr. Lange, her iki rapor muhtevasının da aynı olduğunu; ancak teferrüat miktarının değiştiğini; bilhassa sevk ve idare makamındakiler için hazırlanan raporların çok daha mufassal olduğunu belirttikten sonra bu halin revizör ve murakıba, hissedarlarla efkârı umumiyeye açıklanamıyacak bir çok hususlara sevk ve idarecilerin dikkat nazarını çekme imkânını verdiğini söyledi.

Mr. C. G. Blough (A. B. D.), Dr. Lange'nin izahlarında tezat mevcut olduğunu belirterek söze başladı ve Amerika Birleşik Devletlerinde revizör ve mürakıba'nın global bir mes'uliyete sahip bulunduğunu ve bu hal şeklinin daha iyi olduğunu ifade etti. Holandadaki tatbikata, sevk ve idare makamı için hususî gayelerle ve teferrüatlı bir şekilde hazırlanmış olan raporların alıcılarla diğer şahısların eline geçmesi tehlikesinin her an varid oluşu yüzünden de itirazda bulunan Mr. Blough, kendi memleketindeki tatbikatın daha iyi olduğunu söyledi.

Münakaşa edilen ikinci mevzu : «Revizör ve mürakıba'nı, hile ve hataları kontrol bakımından da mes'ul tutmalı mıdır?» başlığını taşıyordu. Bunu, «hayır» diye cevaplandıran Dr. Heinrich Wollert (Batı Almanya), ilk olarak revizyon ve mürakabe işini yapan Serbest Hesap Müttehassısının asli fonksiyonu nedir, sualini cevaplandırmaya çalıştı. Ve bunu «revizyon ve mürakabe işinin mümkün olan en müsmir ve en verimli şekilde yapılmasıdır» tarzında formüle etti. Ve, onun vazifesi, sadece bu hususun sağlanması istikametinde tecelli etmelidir, mütelâasında bulundu.

Sir Thomas Robson (İngiltere), aynı fikri destekledi; revizör ve mürakıba için aslolan muhasebede doğruluk ve sıhhattir, dedikten sonra, çalışmalar sonunda bazı uygunsuzlukların farkına da varılabileceğinin pekâlâ mümkün olduğunu söyledi.

Bundan sonra, şirket halinde çalışan Serbest Hesap Müttehassıslarının müşterek ve müteselsil mes'uliyetleri meselesi münakaşa konusu edildi. Mr. Blough, (A. B. D.), söz alarak evvelâ ve bilhassa geniş çaptaki şirketlerde dahi şeriklerin müşterek ve müteselsil mes'uliyete sahibolmaları lâzımgeldiği hususu ile bu halin fayda ve iyiliklerini izah etti. Bilâhare de, bu işin zorluklarını ortaya koydu. Neticede, ne kadar zor olursa olsun müşterek ve müteselsil mes'uliyet şarttır, diyen Mr. Blough, bilhassa yabancı memleketlerde şubeleri bulunan büyük revizyon ve mürakabe firmalarının durumunu ele aldı. Bir revizör ve mürakıba'nın, yabancı memlekette çalışan şerikininki oradaki revizyon ve mürakabe işinden ne dereceye kadar müştereken ve müteselsilen mes'ul tutulması lâzım geldiği meselesini, A. B. D. deki hukukî ve meslekî tatbikatı izah etmek suretiyle vaz'ettikten sonra şöyle bir neticeye vardı : Mesele, her

şeyden önce bir yandan güvenilir mahalli revizör ve mürakıplar intihabına; öteyandan da şirketi sevk ve idare eden meslek mensuplarının onlarla yapacakları devamlı ve sıkı işbirliğine dayanmaktadır.

Münakaşası yapılan bir diğer problem, akademik tahsilden sonra, mesleğe girmek isteyen kimseleri, muayyen bir müddet staja tâbi tutmalı mıdır, meselesi idi. Bu mevzuda ilk sözü Sir Thomas Robson (İngiltere) aldı ve bu mevzu'un, umumî bir hal çaresine bağlanmasının imkânsız olduğunu; çünkü, her memleketteki tatbikatın ve kabul edilen esasların yekdiğerinden farklı bulunduğunu ifade etti.

Dr. Wollert (Batı Almanya), bu konu ile alâkah olarak ve memleketindeki tatbikatı göstermek üzere vermiş bulunduğu raporun, yanlış anlayışa yol açmasından korktuğunu, onun için durumu izah edeceğini söyledi. Ve raporda, Serbest Hesap Mütchassısı (Wirtschaftsprüfer) yanında staj görenlerin sayısı azami beş kişidir, derken bununla sadece Serbest Hesap Mütchassısı olmak isteyen adayların kastedildiğini; bunun dışında, istenildiği kadar memur ve mütchassis çalıştırılabileceği hususunu tavzih etti.

Münakaşaların bundan sonraki safhasında, Serbest Hesap Mütchassılarının, mesleklerinin şerefi ile mütenasip olan bir ölçüde para kazanmaları gerektiği; ancak para kazanma işinin asla bir gaye haline gelmemesi icabettiği hususunda fikir birliğine varıldı. Bu münasebetle, müşterilerden alınacak ücretin asgari ve azami hadlerinin tâyini meselesi görüşülürken, Dr. Wollert (Batı Almanya) söz aldı ve memleketindeki durumu esprili sözlerle izah ederek delegeleri bir hayli güldürdü. Dr. Wollert'e göre, asgarî ücret seviyesinin tesbitinden gaye, suiniyet sahibi ve mesleğin ahlâki standartları dışında kalan kimselerin yapacakları kasdi ücret indirmelerini önlemek olup iyi hizmetin, kaliteli işin pahalı olacağı; ancak, yüksek ücretlerin daima iyi, kaliteli bir işin mevcudiyetine delil teşkil etmiyeceği de aşikârdır. Konuşmasına devam eden Dr. Wollert, sözü Batı Almanyaya intikal ettirdi. Ve memleketinde, Serbest Hesap Mütchassılarına ödenen ücretlerin halen asgari hadlerin üzerinde tecelli ettiğini; bu halin de, «iyi iş, çok para» kaidesine olan umumî inançtan ileri geldiğini beyan ederek sözlerini bitirdi.

Bu suretle, Kongrenin ilk müzakere konusu ile alâkalı izah ve münakaşalar tamamlanmış bulunuyordu. Müzakere Başkanının, konuşmaları hülâsa eden hitabından sonra celse tatil edildi.

«Serbest Hesap Mütchassıslığı Mesleğinin Prensipleri» ni tesbit için yapılmış olan Kongre çalışmalarının tasvirî bir hülâsasını vermiş bulunuyoruz. Bu mevzudaki izahlarımızı, müzakereler sonunda varılmış olan

müşterek fikirleri bir kere daha sıralamak suretiyle itmam eylemek istiyoruz.

N e t i c e

Gerek rapor metinlerinden, gerekse yapılan müzakere ve münakaşalardan; nisbeten yeni bir meslek olan Serbest Hesap Mütahassıslığının tabî bulunması gereken prensipler hususunda hemen her memleketin bir takım gayretler sarfettiği anlaşılıyor. Bu gayretler sonunda varılan prensiplerden bazılarının umumî, cihanşümul bir karakter taşıdığı; yani, milletlerarası bir kabule mazhar oldukları görülüyor. Bu umumî, cihanşümul prensipler de namus, fikir istiklâli ve mesleki bilgiden ibarettir. Bu üç prensip, hemen mesleğin taazzuv etmiş bulunduğu her memlekette kabul ve teslim olunmaktadır. Ayrılık sadece; teferrüatta göze çarpmaktadır. Teferrüattaki farklılıklar da, her memleketin kendi hususiyetlerinden ve tarihi gelişme seyrinden doğmaktadır.

II

Aktif Değerlerin

Verifikasyonu

(10/Eylül/1957 Salı; Saat : 14.30)

10/Eylül/1957 Salı günü öğleden sonra münakaşa ve müzakeresi yapılan mevzulardan birisini, işletmelerin sahip buldukları aktif değerlerin verifikasyonu meselesi teşkil ediyordu.

Münakaşa Gurubu Riyaset Divanı, Reis Mr. G. F. Klingner (İrlanda) ile Reis Muavinleri Dr. A. R. Rojansky (İsrail) ile Prof. Giovanni Sensini (İtalya) dan teşekkür etmişti. Gurup âzaları sırasıyla münakaşa lideri Dr. Ernst Knorr (Batı Almanya); raportör Mr. J. A. de Lalanne (Kanada) ile bu mevzuda rapor kaleme almış bulunan Mr. Donald J. Bevis (A. B. D.); Mr. R. Burgert (Holanda); M. Claude Paquet (Fransa); Sir Richard Yeabsley (İngiltere); Mr. Hüseyin Chaudhury (Pakistan) ile diğer üyeler Mr. G. D. Steward (Yeni Zelanda); Prof. B. J. S. Wimble (Transval) den ibaretti.

Raportör Mr. de Lalanne (Kanada), daha önce mevzu ile alâkalı olarak verilmiş bulunan raporları şu şekilde hülâsa etti : «Bu mevzu ile alâkalı konuların münakaşası sırasında, değerlendirmeye konusundan mümkün olduğu kadar kaçınılmıştır. Bilhassa bazı aktif kalemler için böyle bir kaçınmanın imkânsızlığı ortada ise de ilgililerce en az tedahüle yol açacak kısımların seçilmesinde hususî bir gayret ve itina gösterilmiştir.

Rapor kaleme almış olan zevat; beş ayrı memlekete mensup olup muhtelif görüşleri temsil etmektedirler. Bunların üçü Avrupa, ikisi Şimali Amerikaya ait ise de bilhassa mezkûr konuda muhasebecilerin mes'uliyeti ve takibedecekleri esaslar bakımından yapmış oldukları tavsiyeler arasında büyük bir benzerlik vardır.

(Devam edecek)